

Hitt generella frælsid á serrædis- og samrædisgrundarlagnum

Eg eri ein av teimum ungu, sum var hugtikin av, at vit skuldu vera eitt ríki fyri okkum sjálvar. Eg lurtadi bergtíkin eftir oddamonnnum tjóðveldisins, hvussu vit føroyingar høvdu verið trælkaðir av donum, og eg gjørdist, sum rimiligt er, illur inná danir. Mær kendist av taluni hjá oddamonnnum, at danir vóru ikki frægari í dag. Teir vildu stóðugt trælka okkum, og tí fólði eg tað, sum teir siga frá blaðstjóranum á 14. September, Ólavi Michelsen, at hann var til sins, tá ið hann fyrstuttum var sum íslenska flogfelags gestur fyri fyrstu ferð í Danmark —: hann talaði íslenskt og enskt, men ikki danskt við tenararnar, tí so stóru var óhugurin móti donum.

Tað merkiliga var, at mín loysing- og tjóðveldisvit var júst so sterkur sum mítt ill-sinni var inná danir. Eg var og eri góður við alt, sum er føroyskt. Eg vildi ikki, at nakar skuldi skerja og krypla tað føroyska. Eg vil tað so sanniliga heldur ikki nú. Og eg vildi ikki og vil ikki undir nokrum umstøðum verða trælkaður ella

skerður og gjørdur minni maður enn teir, eg livi saman við. Og allir, sum vilja mær ann sum foroyingi, á hvønn hátt tað so er, eru mínir fíggindar og andstøðumenn.

So leingi eg trúði og vísti ikki betri, enn at danskarnir vildi mær ann sum foroyingi, vildu niðurmæta meg sum minni verðan enn teir, var eg treyta-leyst loysingarmaður.

Hetta viðgangi eg. Men aftaná, at eg havi vunnið aðra ásanann við vinarligum orðaskifti við ein javnaðarmann um víðurskiftini foroyinga og dana millum og eri vörðin javnaðarmaður av sinni og livsáskoðan, er gingið upp fyri mær, at eg havi drukkíð trølladrykk ella einvísisbjór úr aveldaðari stóðu at greiða granna og samlivstrætur uppá.

Fyri tað fyrsta ásanini eg nú, at tað ikki er tann farna tíðin, men nútíðin og framtíðin, sum leikar á hjá mær og mínum likum — og samanumtikið vóru føroyingarnir ikki verri tiggjaðir av teimum einstøku stóru

hørrunum í gomlum døgum enn fjöldin varð í Danmark, Sviaríki, Noregi og víðahvar, har ið hin imperialistiska harðræðis stórmanna nájonalisman ráddi.

Fyri tað fyrsta er tað ikki rétt, at tað stendur á donum, hvussu nógv sjálvstýri, ið vit vilja hava ella skulu hava undir fullari ábyrgd, bæði fíggjarliga og stjórnlárga, tí sambært stjórnskipanini vit liva undir, liggur tað í hondunum hjá meirlutanum at avgera hetta her heima hjá okkum sjálvum — eg havi talað við týðandi tjóðveldismenn um tað, og teir hava viðgingið, at so er.

Fyri tað triðja má eg ásanann við javnaðarmonnnum, at hitt víðasta livs- og virkisfrælsi á jøvnum fœti við meðmenniskjurnar er hin virðismiklasti táttur í hugtakinum frælsi.

Henda táttin í frælsinum fyri okkara livi her á fólum skylda vit okkum sjálvum og okkara eftirkomarum at verja og útbyggja, tí hann gevur hvørjum

einstakum av okkum mest bæði andaliga og handaliga.

»Loysing og at gyrða seg inni hjá sær sjálvum fyri at vera óávirkaður og hava livið fyri seg sjálvan kann ikki geva annað enn skert frælsi at liva, og tað kann ikki annað enn skerja møguleikarnar at fáa tað mest møguliga av andaligum og handaligum ríkidomi burtur úr livinum.« Henda setning hjá vini mínum í okkara mongu vinarligu samtalum um okkara stóðu í livinum í dag kundi eg ikki og kann eg ikki avsaðna.

Eftir stjórnskipanini hjá okkum kunnu vit yvirtaka tað fulla ræði, lógarliga og stjórnlárga umsitningarliga, yvir einum hópi av málum sumoll sosialmálini øll skulamála, alt postverkið her í Føroyum o. fl. við bara at samtykkja á tingi og í landstýri at gera tað — her er einki trýst frá danskari síðu!

Og hini tey sonevndu B-málini kunnu vit eisini við samráðing við donsku stjórnina um yvirtøkuháttin og yvirtøkutíðina yvirtaka tað fulla ræði yvir.

Javnaðarmenn siga sum sína fatan av stjórnskipanini — og her er vert serliga at nevna formannin í javnaðarflokkinum, sum hevur verið við til at gera ella fáa stjórnskipanina í lag — at tann dag, ið Føroya lógtíng og landstýri ynskja fulla loysing, er loysingin klár frá danskari síðu.

Tað er so statt als ikki talan um nakað trýst frá danskari síðu.

Hetta havi eg noyðst í sannleikans navni at viðgingið, og tí havi eg sjálvandi lagt niður alt ill-sinni móti donum fyri teirra stóðu yvir fyri okkum føroyingum.

Men eg má eisini viðganga tað, at komin á hesa kyrru og sinnsliga líkavágliga stóðu eri eg við at hugsa um, hvat ið sattu frælsi er ella kanska rættari við at meta um virði á javnaðarmanna hugsjónum viðvíkjandi sonnum frælsi eri eg komin til ta ásanann, at orðið frælsi er ikki tómt út í æsir við loysing, í vissum fœri má eg geva vini mínum javnaðarmanninum rétt, at tað kann í mongum lutum fylgja merkjandi skerjing av livsfrælsinum í hølunum av loysing.

Her nevna javnaðarmenn okkara rætt í Grønlandi til virkis- og búsetingar javnbjððis við danir fram um fólkin í øðrum londum.

Tað kann ikki noktast, at missa vit henda frammi hjá rættin í Grønlandi, vil tað skerja livsfrælsi hjá okkara sjómennum.

Felagsrætturin við danir til Grønlandi í tann mun, sum vit eiga í dag, er av størsta týðningi fyri okkara livsfrælsi. Tað mátti eg sum tjóðveldismaður viðganga, tí eg dugdi ikki og dugi ikki at siga, sum summir tjóðveldismenn søgdu og siga, at tað var betri fyri okkara sjómenn ikki at farið til Grønlands og heldur verið heima og

troytt okkara egnu grunnar. Eg kundi og kann ikki gera tað, tí hesir grunnar okkara eru ikki nóg mikið at lita á hjá okkara fiskimonnnum, samanber fiskiskapin, sum hann liggur í dag.

Javnaðarmenn nevna eisini felagsrættin, vit hava við danir at búgva og virka í Danmark. Teir nevna henda felagsrættin sum ein virðisfullan lut í livsfrælsinum. Teir gera tað uttan at halda tað vera ein fyrimunur fyri eina familju av føroyskari røt at flyta úr Føroyum, tí harvið slitast so nógv virðislig bond. Men at koma út eina tíð at búgva í øðrum londum gevur víðari sjónarring og gevur nýggj hugskot, ið hóska væl at seta liv í heima hjá okkum. Men hjá honum, sum ikki kundi finna livsbreyð sitt í Føroyum, týðir frælsi at fara til Danmarkar at búgva har, um eitt livsstarv gevst, almikið.

Samræði og serræði er eitt standandi slagorð hjá javnaðarmonnnum, og teir halda fram, at takið er nú, tá ið vit sambært stjórnskipanini hava rætt til alla yvirtøku, at finna, hvørji óki falla okkum best við yvirtøku og fullum serræði og hvørji falla okkum best og úrtøkurikast við samræði við danir á jøvnum fœti við teir. Og harafturat leggja teir, at um hátturin fyri samræði á summum økjum, har ið samræði er, ikki av sonnum kann sigast at vera á jøvnum fœti, verður tað okkara uppgáva at vísa á skeivleikan og fáa hann rættaðan, so full og rættvís javnvág verður, tí uttan hesa javnvág verður aldri at ríka væl millum tvinnar partar, tvinnar tjóðir.

Hetta er ein menniskjalig og háborin stóða.

Til at undirbyggja, at javnaðarmanna stjórnskipaða er í samband við nútíðina, tað besta og menniskjaligasta í henni, visur vinur mín, javnaðarmaðurin, á, hvussu teir innanfyri teir SEKS hava niðurlagt »suverenitetin« á stórum og týðandi okjum sum viðvíkjandi búnaðinum og idn- (Framhald á 7. síðu)

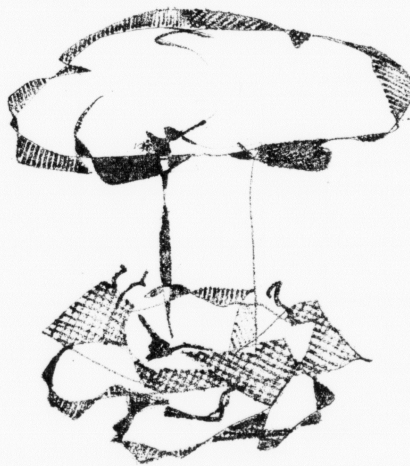
Rættleiðing

Í seinasta »Bergmáli« hevði »limur í SU« viðmerkingar til grein í Framanum. Sjálvandi er ein og hvønn limur vælkominn at skriva í blað okkara um hvat tað skal vera, men tá partur í hesi grein gevur skeivar upplýsingar, verður neyðugt við eina rættleiðing.

Hann sigur: »SU hevur einki principielt við javnaðarflokkin at gera. Hertil skal vera sagt, at tað júst er tað principiella, sum knýtur SU at javnaðarflokkinum. Bæði SU og javnaðarflokkurin góðtaka ju ta demokratisku sosialismuna og gongur hetta eisini greitt fram í lóg og endamálsgreinum flokksins og felagsins.

Torfinn Smith, form.

Hundalandsskýggið

Ræðsla og fjáltur
á fjóðrum fòldsins
— í dag kemur hundalandsskýggið
fyllur trongan sum víðan
sjónarring
við sínum óafturrekandi verunleika

Men vit eru sjálvi tey seku
tí vit hava brotið grundlóg
náttúrinna

Oh, uppreistranna uppreistur
at vit ikki lótu hitt sjúka
fara til grundar
nú sita teir, mistøk okkara
við lítaðum knøppum undir
skelvandi fingrum

Í dag kemur hundalandsskýggið.

Ramon.

1959 leggur P. M. Dam, ið nú er lögmaður, fólkapensjónina og broytan av avlasmistryggingarlógini aftur á tingborð. Hetta endar so við, at tingið tann 21. apríl 1959 samtykkir áðurnevndu lógir við 29—0 atkvøðum, nú hevði hesin so átróðkandi spurningur endiliga vunnið frama.

Nú kann ein spyrja: Hvi hendi henda sinnisbroytan hjá fólka-, sambands- og sjálvstýrisflokkinum? Vóru so nógvir nýggir tingmenn innkomnir við valið í 58. Nei, fyri fólkaflokkin komu 3, sambandið eingin, sjálfstýrisflokkinn 1.

Høvðsorsøkin var tann, at teir undir valagitationini høvdu drivið henda spurning ov vítt, og høvdu tapt. Av hesi orsök tordu teir ikki longur at vera imóti, tiskil atkvøddi eitt samlað ting fyri fólkapensjónini, so kroystir vóru teir, at einki annað var at gera uttan at játta.

Samgongublaðini skuldu heldur tagt, tá talan er um sosialmál. Teir hava ongantíð ført og føra heldur ikki nakran sosialpolitikk. Mótstøða teirra hevur altíð verið so hørð, tá talan hevur verið um broytan innan tað sosiala økið. Ikki fyrr enn fólkið hevur sjálvt tikið orðið, hava hesir menn noyðst at hildið mótstøðu sína aftur eina tíð.

Fyri ikki at fara heilt á berum út til veljarnar hesaferð, hava teir ajurført tær donsku broytingarnar innan sosialforsorgina heili 3 ár aftaná, hesar broytingar eru gjørdar har.

Tí innan sjálvstýrisleið hava teir einki vunnið. Einaferð enn er tað so víst okkum, at tað er heldur ivasamt, hvussu nógv teir meina við sjálvstýri — higarartil hevur tað ikki verið annað enn skríð.

SU-ari.